

TOPHISTORIER
SPORT

SENESTE
PODCAST

SEKTIONER

DEBAT

Uafhængig debat, kritik, essays og analyser

Støt POV - bliv medlem i dag.

Støt POV's arbejde som uafhængigt medie og modtag e-bøger, invitationer til POV Talks, medlemsbrev m.m.

Børn & unge · Debat | Læsetid 7 min.

24 forskere i opråb: Rapport om sprogscreening bygger på misforståelser

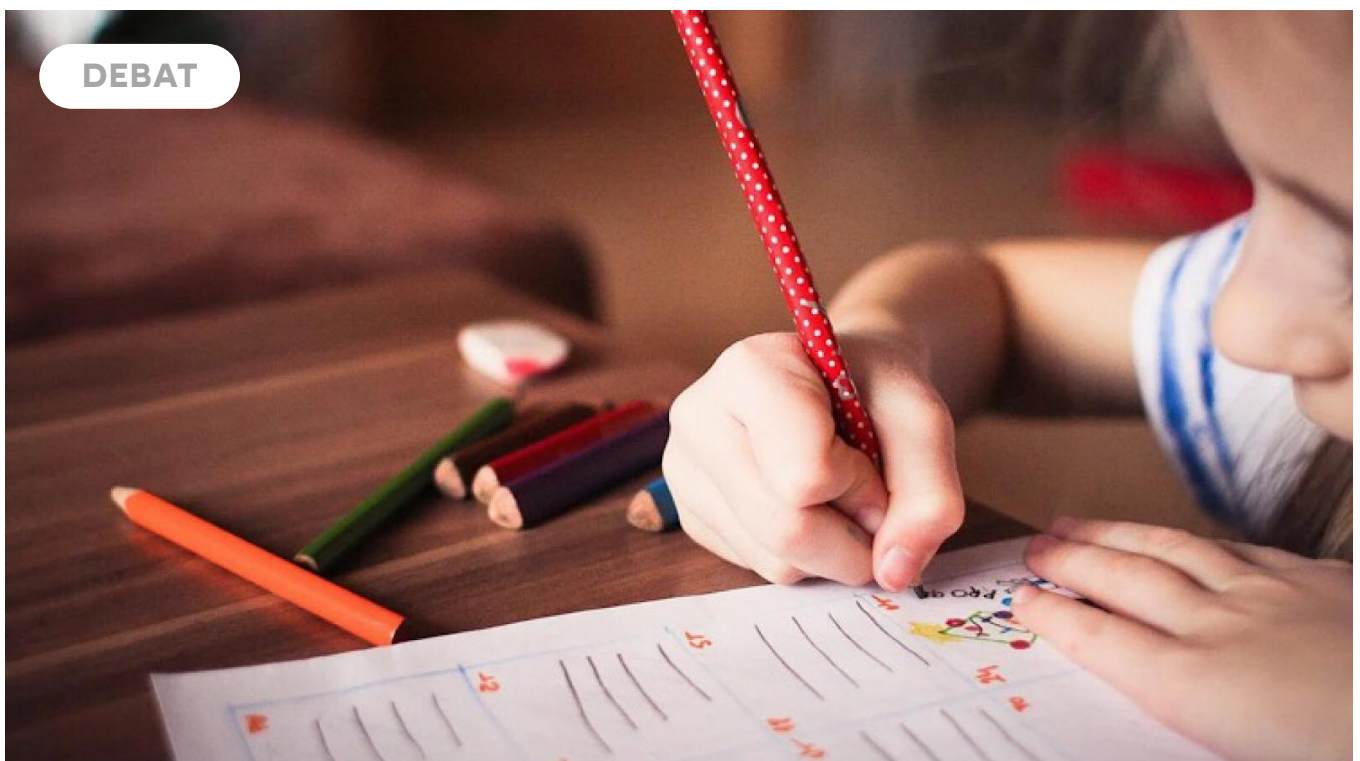

Foto: Pixabay

SPROGSCREENING & FORSKNING // KOMMENTAR – 24 forskere er gået sammen i et opråb om en ny rapport, som de mener bygger på misforståelser og fejlslutninger. Opråbet er samtidig en kritik af den obligatoriske sprogscreening af børn i dagtilbud og på skoler. Forskerne efterlyser større faglighed og viden i politiske beslutninger, og ordentlige rammer og ressourcer i dagtilbud, på skoler og inden for det specialpædagogiske område – og mindre test, måling, dokumentation og styring.

Dette indlæg er udtryk for skribentens holdning. Alle holdninger, som kan udtrykkes inden for straffelovens og presseetikken rammer, er velkomne, og du kan også sende os [din mening her](#).

En ny **rapport** fra *Indenrigs- og Boligministeriet* hvis konklusioner har været gengivet i en lang række medier, hævder at ”Knap hvert femte barn er sprogligt udfordret” efter endt dagtilbud.

Læser man selve rapporten, finder man ud af at den:

- sætter lighedstegn mellem ’børn der er sprogligt udfordrede når de stopper i dagtilbud’ og ’børn der i starten af børnehaveklassen har en p-score under 15 i *Sprogvurdering 3-6*’ (se Faktaboks);
- sætter lighedstegn mellem ’børns score i *Sprogvurdering 3-6* i starten af børnehaveklassen’ og ’sprogindsatsen i børnenes dagtilbud i førskolealderen’;
- konkluderer, at der er flere børn med sproglige udfordringer blandt indvandrere og efterkommere end blandt børn af dansk herkomst;
- konkluderer at færre børn har sproglige udfordringer i kommuner, som sprogscreener alle børn i 3-årsalderen.

Rapporten bygger på en række faglige og metodiske misforståelser og

fejlslutninger, der har resulteret i fejlagtige konklusioner. Da disse konklusioner kan påvirke fremtidige politiske beslutninger, mener vi ikke, at vi som forskere kan sidde rapporten overhørig.

Hvad siger loven?

Ifølge *Folkeskoleloven* skal alle børn sprogscreenes i starten af børnehaveklassen. Ifølge *Dagtilbudsloven* skal 3-årige børn sprogscreenes, hvis der er formodning om, at barnet kan have behov for en sprogstimulerende indsats, og for nylig stillede Børne- og Undervisningsministeriet også et sprogscreeningsværktøj til 2-årige børn til rådighed for danske dagtilbud.

Det er valgfrit hvilket sprogscreeningsværktøj der anvendes, men mange dagtilbud og skoler anvender *Sprogvurdering 3-6*.

Men hvad vil det sige at have sproglige udfordringer?

Fagfolk skelner mellem forskellige typer sprogvanskeligheder. Fra **international forskning** ved man fx at:

1. 8-10 pct. af alle børn har en *udviklingsmæssig sprogforstyrrelse* (*developmental language disorder, DLD*), dvs. vedvarende vanskeligheder med at forstå og/eller producere sprog uden nogen klinisk årsag;
2. et ukendt antal børn har en *sprogforstyrrelse*, der ledsager eller er forårsaget et handicap (fx autisme, Downs syndrom);
3. et ukendt antal børn er *forsinkede* i deres sprogudvikling pga. for få (dansk)sproglige erfaringer. Særlige risikogrupper er børn fra

minoritetssproglige og/eller minoritetskulturelle familier, børn fra familier med lav socioøkonomisk baggrund og børn fra udsatte familier.

Hvis børn med sprogvanskeligheder ikke identificeres og tilbydes den rette hjælp og støtte, kan det få alvorlige konsekvenser for børnenes trivsel, kognitive og sociale udvikling, læring og senere skoleliv.

På længere sigt kan det få kritiske konsekvenser som lavt uddannelsesniveau, arbejdsløshed, kriminalitet og nedsat livskvalitet, herunder risiko for at udvikle psykiske lidelser som angst og depression. Vigtigheden af at identificere og hjælpe disse børn kan derfor ikke udtrykkes tydeligt nok.

Sprogvurdering 3-6 er et sprogscreeningsværktøj, som Børne- og Undervisningsministeriet stiller til rådighed for dagtilbud og skoler. Det er en standardiseret sprogtest (dvs. at der er en præcis beskrivelse af, hvordan sprogscreeningen gennemføres) der i børnehaveklassens klasseset angiver at teste børnene i to overordnede færdigheder:

(a) *talesproglige færdigheder* (sprogforståelse ved billedudpegning)

(b) *før-skriftlige færdigheder* (høre hvilke ord der rimer; genkende bogstaver; udskille den første lyd i ord)

Scoren for de to områder sammenlignes med normen for etsprogede, danske børn der følger en typisk sprogudvikling. Barnet placeres i én af følgende grupper:

- *Særlig indsats*: 0-5 p-score (= de 5 pct. lavest scorende børn iflg. normen)
- *Fokuseret indsats*: 5-15 p-score (= de næste 10 pct. lavest scorende børn iflg. normen)
- *Generel indsats*: 15-100 p-score (= de 85 pct. højest scorende børn iflg. normen)

Eksempel: Når en pige opnår en p-score på 15, betyder det at 15 pct. af de etsyrogede, danske piger på samme alder klarede testen som denne pige eller dårligere. Med andre ord afspejler scoren i *Sprogvurdering 3-6* altså hvor godt barnet klarede sig, sammenlignet med gruppen af etsyrogede, danske børn fra normsamlingen.

Uanset hvor gode sprogkompetencer børn får, vil man selvsagt altid kunne udpege de 15 pct. lavest scorende børn.

Hvordan identificerer man børn med sprogvanskeligheder?

Ifølge **Børne- og Undervisningsministeriet** er formålet med den obligatoriske sprogscreening i børnehaveklassen at identificere børn med sprogvanskeligheder, der har behov for ekstra hjælp og støtte.

Sprogscreening foretaget med en standardiseret test baseret på normer med *cut-off-scorer* der specificerer *milde*, *moderate* eller *alvorlige vanskeligheder* (som *Sprogvurdering 3-6*) er imidlertid ikke den bedste fremgangsmåde.

I stedet anbefaler **international forskning**, at man undersøger, *i hvor høj grad barnet har vanskeligheder med sit funktionelle sprog i hverdagen*, bl.a. ved at inddrage viden om forældres, pædagogers og læreres oplevelse af barnets sprog, herunder både børnenes forståelse og produktion af sprog i hverdagen.

Det er en misforståelse, at et barn nødvendigvis har sproglige udfordringer, fordi det opnår en p-score under 15 i en sprogtest (som fx *Sprogvurdering 3-6*), og tilsvarende at det ikke har, fordi det opnår en p-score over 15. Denne fremgangsmåde sikrer altså ikke identifikation af de børn med sprogvanskeligheder, der har behov for ekstra hjælp og støtte. Det er således en fejlslutning, når rapporten sætter lighedstegn mellem en p-score under 15 i *Sprogvurdering 3-6* i starten af børnehaveklassen og børn med

sproglige udfordringer.

Samtidig er det misvisende, når det i rapporten angives, at *Sprogvurdering 3-6* vurderer børns talesproglige færdigheder, da kun *sprogforståelse* (og ikke *sprogproduktion*) indgår i klassetesten.

Favoriserer testen bestemte børnegrupper?

De opgaver der indgår i en sprogtest, har stor betydning for børnenes score, og det er derfor vigtigt at opgaverne ikke favoriserer bestemte grupper. Den obligatoriske sprogscreening i børnehaveklassen skal gennemføres i begyndelsen af skoleåret, men da bogstaverne først skal læres i løbet af skoleåret, giver det en fordel, at sprogscreeningen indeholder *bogstavkendskab* for børn, der har gået i dagtilbud med fokus på at lære børnene bogstaver. Dermed risikerer børn, der har gået i andre dagtilbud, i højere grad at blive kategoriseret som børn med sproglige udfordringer.

Flersprogede børn kan have alle de samme sprogvanskeligheder som etsprogede børn, og det er derfor vigtigt at også flersprogede børn med sprogvanskeligheder identificeres og tilbydes den rette hjælp og støtte.

Det giver dog ikke mening kun at vurdere flersprogede børns dansksproglige kompetencer, hvis man skal have et pålideligt billede af deres sprogudvikling. Flersprogede børn skal tilegne sig flere sproglyde, ord og grammatiske strukturer end etsprogede børn. Samtidig er deres sproglige erfaringer spredt over flere sprog, og de kan derfor have færre sproglige erfaringer på hvert sprog, end børn der kun er blevet udsat for ét sprog.

Det er således en fejlslutning, når man alene på baggrund af rapportens resultater konkluderer, at der er flere børn med sproglige udfordringer blandt indvandrere og efterkommere, end der er blandt

børn af dansk herkomst

Det kan medføre, at hvert sprog udvikles langsommere sammenlignet med børn, som kun tilegner sig ét sprog, men flersprogede børn vil typisk ikke være forsinkede i tilegnelsen af deres samlede sproglige kompetencer. **Man er derfor nødt til at undersøge alle barnets sprog** og vurdere barnets *samlede sproglige kompetencer* på tværs af sprog.

Samtidig er det nødvendigt at vide, hvor længe barnet har været i gang med at tilegne sig sine sprog, samt hvor mange og hvilke sproglige erfaringer barnet har på de enkelte sprog. *Sprogvurdering 3-6* tager imidlertid ikke højde for nogen af disse forhold.

Dertil kommer, at **international forskning** har vist, at standardiserede sprogtest normeret på etsprogede børn giver et skævt billede af flersprogede børns sprog. Det er altså en fejlantagelse at en lav score i *Sprogvurdering 3-6* nødvendigvis er udtryk for sproglige udfordringer hos flersprogede børn. *Sprogvurdering 3-6* kan slet ikke anvendes til pålideligt at vurdere flersprogede børns sprog, og flersprogede børn burde derfor være udeladt af analysen.

Man må formode at en del indvandrere og efterkommere er flersprogede og dermed ikke kan vurderes pålideligt med det anvendte sprogscreeningsværktøj. Det er således en fejlslutning, når man alene på baggrund af rapportens resultater konkluderer, at der er flere børn med sproglige udfordringer blandt indvandrere og efterkommere, end der er blandt børn af dansk herkomst.

Derfor er det også bekymrende, at Indenrigs- og Boligministeriet varsler endnu en rapport med særskilte analyser med fokus på indvandrere og efterkommeres sprogscreeningsresultater, hvis der heller ikke her tages hensyn til, at mange af børnene er flersprogede.

Foto: Pixabay

Sprogindsatsen på dagtilbudsområdet

Kan man måle indsatsen på dagtilbudsområdet med børnenes sprogscreeningsresultater? Det korte svar er: Nej. Indsatsen i dagtilbuddet er kun én ud af mange faktorer, der har indflydelse på børns sprogudvikling – en udvikling der i øvrigt foregår i ryk og ikke i et lineært forløb.

Der er derfor tale om en fejlslutning, når rapporten hævder, at børns p-score i *Sprogvurdering 3-6* i starten af børnehaveklassen er udtryk for indsatsen i børnenes dagtilbud i førskolealderen.

Bliver børn dygtigere af at blive testet?

Rapporten finder en sammenhæng mellem kommuner, som sprogscreener

alle børn i 3-årsalderen, og antallet af børn med en p-score over 15 i *Sprogvurdering 3-6* i starten af børnehaveklassen. Rapporten slår dog fast, at der ikke er tale om en årsagssammenhæng. Børn bliver *ikke* bedre til sprog alene af at blive testet.

“Vi er alvorligt bekymrede, fordi mange børn med sprogvanskeligheder ikke identificeres, og de der identificeres, får ofte ikke den hjælp og støtte, de har behov for

Derimod kan der være sammenfald mellem kommuner, der sprogscreener alle 3-årige, og kommuner der prioriterer sprogarbejdet højt og understøtter dagtilbuddenes sprogstimuleringsindsats.

Det kan også have betydning for resultatet om det er første, anden eller måske tredje gang barnet sprogtestes, dvs. at et bedre resultat ikke nødvendigvis er udtryk for forbedrede sprogfærdigheder; det kan derimod være udtryk for, at barnet er tryggere i situationen, ved hvad der skal ske, og hvad der forventes. Samtidig kan det også have betydning, at pædagoger der tester mange børn, bliver mere trygge ved testsituationen og bedre til at administrere den.

Det er derfor ikke et argument for at indføre obligatorisk sprogscreening af alle 3-årige; dels fordi der ikke er grund til at tro, at der er tale om en årsagssammenhæng, og dels fordi **international forskning** anbefaler, at man ikke sprogscreener alle børn – og slet ikke børn under 5 år.

Alvorlig bekymring

International forskning viser, at forældre har stor opmærksomhed på og viden om deres barns sproglige udfordringer, men de må kæmpe for at få den tilstrækkelige støtte til deres barn. Det kræver ressourcer, og børn af

ressourcesvage forældre risikerer derfor i endnu højere grad ikke at få den hjælp og støtte de har behov for.

“Fagligt dygtige pædagoger og lærere, tilstrækkelige ressourcer og ordentlige rammer i dagtilbud og på skoler kan erstatte sprogtest, dokumentation, kvalitetsmålinger og andre styringsredskaber – *ikke omvendt*”

Vi er alvorligt bekymrede, fordi mange børn med sprogvanskeligheder ikke identificeres, og de der identificeres, får ofte ikke den hjælp og støtte, de har behov for, fordi:

- en sprogtest som *Sprogvurdering 3-6* ikke pålideligt kan udpege alle børn med sprogvanskeligheder, der har behov for hjælp og støtte;
- ved sprogscreening af alle børn spredes ressourcerne ud på hele børnegruppen, og der er dermed færre ressourcer til de børn, der faktisk har brug for ekstra hjælp og støtte;
- børns sprog fylder så lidt på pædagog- og læreruddannelsen, at mange pædagoger og lærere ikke er klædt godt nok på til dels at identificere og dels at yde den rette hjælp og støtte til børn med sprogvanskeligheder;
- manglende ressourcer og rigide rammer i dagtilbud og på skoler vanskeliggør pædagoger og læreres muligheder for dels at identificere og dels at yde den rette hjælp og støtte til børn med sprogvanskeligheder;
- mange kommuner ikke prioriterer tilstrækkelige ressourcer til det specialiserede område, herunder Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), og mange børn med sprogvanskeligheder modtager derfor ikke den logopædiske indsats, de har behov for.

Fagligt dygtige pædagoger og lærere, tilstrækkelige ressourcer og ordentlige rammer i dagtilbud og på skoler kan erstatte sprogtest,

dokumentation, kvalitetsmålinger og andre styringsredskaber – *ikke omvendt*.

Kraftig opfordring

Vi vil kraftigt opfordre uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen til at styrke pædagog- og læreruddannelserne og sikre, at børns sprogtilegnelse får en langt større plads, end det er tilfældet i dag.

Vi vil samtidig opfordre børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil til at anerkende og vise respekt for pædagoger, lærere og andre fagpersoners faglighed ved at fjerne unødvendige test, dokumentation og kontrol – og i stedet tilbyde gode efteruddannelsesmuligheder så kommuner sikres kvalificerede medarbejdere, og have tillid til at medarbejderne varetager deres arbejdsopgaver på bedste vis.

Sidst men ikke mindst vil vi opfordre landets kommuner til at (a) sikre tilstrækkelige ressourcer og ordentlige rammer i dagtilbud og på skoler, der tillader medarbejderne at udnytte deres faglighed til hver dag at yde deres bedste for at drage omsorg for og støtte børnene i deres udvikling – og at få øje på børn med særlige behov;

(b) sikre at fagpersoner i dagtilbud og på skoler er klædt godt på til at skelne mellem børn med *sproglig forsinkelse* og børn med *udviklingsmæssig sprogforstyrrelse*, da de to grupper kræver forskellig indsats;

(c) inddrage forældre i vurdering af børns sprog;

Og (d) sikre de nødvendige ressourcer til det logopædiske område så børn med sprogvanskeligheder kan få den rette hjælp og støtte så tidligt som muligt og ikke – som det ofte er tilfældet i dag – vente i årevis – ofte forgæves. Det har alt for store menneskelige såvel som samfundsmæssige konsekvenser.

Indlæg af:

- Laila Kjærbæk, ph.d. og lektor, Center for Sprog og Læring, Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet
- Annegrethe Ahrenkiel, ph.d. og lektor, Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet
- Line Krogager Andersen, ph.d. og postdoc, Center for Grundskoleforskning, Syddansk Universitet
- Teresa Cadierno, ph.d. og professor, Center for Sprog og Læring, Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet
- Marit C. Clausen, ph.d. og adjunkt, Center for Sprog og Læring, Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet
- Petra Daryai-Hansen, ph.d. og lektor, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet
- Line Møller Daugaard, ph.d. og docent, Forskningscenter for Pædagogik og Dannelse, VIA University College
- Annette Esbensen, ph.d. og adjunkt, Center for Sprog og Læring, Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet
- Camilla Franziska Hansen, ph.d. og lektor, Center for Mindretalspædagogik, UC Syd
- Lars Holm, ph.d. og lektor, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
- Anne Holmen, ph.d. og professor, Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, Københavns Universitet
- Martha Sif Karrebæk, ph.d. og lektor, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet
- Hanne Bruun Søndergaard Knudsen, ph.d. og lektor, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet

- Kirsten Lundgaard Kolstrup, ph.d. og adjunkt, Institut for læreruddannelse, Københavns Professionshøjskole
- Bergthora Kristjansdottir, ph.d. og lektor, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
- Helle Pia Laursen, ph.d. og lektor, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
- Kristine Jensen de López, ph.d. og professor, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet
- Elisabeth Engberg-Pedersen, ph.d. og professor, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet
- Anna-Vera Meidell Sigsgaard, ph.d. og lektor, Institut for Læreruddannelse, Københavns Professionshøjskole
- Tom Steffensen, ph.d. og docent, Institut for læreruddannelse, Københavns Professionshøjskole
- Helene Thise, lektor, Videreuddannelsen, Københavns Professionshøjskole
- Mads Thomsen, lektor, Pædagoguddannelsen, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole
- Ditte Boeg Thomsen, ph.d. og postdoc, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet og Afdeling for Hjerne- og Nervekirurgi, Rigshospitalet
- Torkil Østerbye, ph.d. og lektor, Forskningscenter for Pædagogik og Dannelse, VIA University College.